

לְכַפְרָה נִתְּתִיו וְלֹא לְמַעֲלָה, בכדי שלא לערב קטיגור בסניגור (מאירי לעיל ע"א), שעצם האפשרות למעול בדם מגרע את כוחו לסגור ולכפר, או שכיון שמעילה היא בשוגג, יתכן וימעל, וכיון שנעשה חטא בדם, מגרע את כוחו מלסגור ולכפר (גלוני הש"ס).

אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו - כיון שאינו נקרא קדשי ה' [שלגבי מעילה נאמר (ויקרא ה, טו) 'נפש כי תמעל מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה'"] (רש"י; ריטב"א), שלאחר המצוה אין לגובה צורך בו (רש"י פסחים כו, א), ויש שכתב, שדורשים זאת מ'חטאות המתות' שהתמעטו מהכתוב (שם, טז) 'ונתן אותו' (תורת כהנים ויקרא כ, ח) שאינו עומדות למצוה ואין מועלים בהן, והוא הדין לכל דבר שנעשית מצותו (תוס' ישנים). ודין זה נאמר רק בקדשי מזבח או בקדושת דמים של מזבח כיון שהוקדשו למצוה מסויימת, אבל בדבר הקדוש בקדושת דמים, כיון שאין קדושתו תלויה במצותו לא פקע ממנו הקדושה (ח"י הגר"ח מעילה ב, ה, ע"פ הגמ' במעילה טו, א).

וְהָרִי תְרוּמַת הַדָּשָׁן, שהדשן של תרומת הדשן הונח לצד המזבח לאחר שתרתם את המזבח, שנאמר בו (ויקרא א, טז) 'ושמו אצל המזבח' ומלמד שטעון גניזה, ומכך שטעון גניזה, משמע שאסור בהנאה ומשום קדושתו, וכיון שאסור בהנאה יש בו מעילה (רש"י; מאירי), ולכך היה הדשן נבלע במקומו בכדי שלא ימעלו בו (רש"י מעילה יא, ב). ואף שהדשן היה נבלע במקומו, שייך בו מעילה אם חפר ונטל את הדשן (ע"פ רש"י תמורה לד, א; תוס' לעיל כא, א ד"ה נבלעין), או שהכתוב לא סמך על הנס ואסור ליהנות ממנו במקרה שלא נבלע (תוס' שם). ויש שכתב, שאפשר שלא היה נבלע מיד (תוס' זבחים סד, א ד"ה דישון), אך יש שכתב, שמכך שהוצרך הכתוב להזהיר שלא ליהנות ממנו, יש להוכיח שלא היה נבלע (ר"ת בתוס' לעיל כא, א שם ובזבחים שם, המפרש תמיד כת, ב סוף ד"ה צבר).

ויש שכתבו, שאין בתרומת הדשן מעילה אלא איסור הנאה, וקושיית הגמ' היא מאיסור הנאה שבו (ריצב"א בתוס'), ולדעתו אף מעילה שאמרו בדם אינו מעילה אלא איסור הנאה, ולכך מקשה הגמ' מתרומת הדשן שאף הוא אסור בהנאה ואין בו מעילה (מהרש"א).

עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין מועלין בה, שאף לדעת רבי מאיר ורבי שמעון אין המעילה בדם היוצא לנחל קדרון מהתורה, שאם כן לא היה אפשר למכור אותו לגננים, ואין שייך מעילה אלא מדרבנן, וזוהי נחלקו האם יש מעילה בדרבנן (תוס'; רב"ד מעילה ב, יא), שקדושת הגוף אין לה פדיון (צל"ח ברכות לא, א), ובמעילה מדרבנן הפודה משלם קרן בלבד ואינו מוסף חומש (רש"י; מאירי לעיל ע"א), שהחומש תלוי בקרבן אשם, ובמעילה דרבנן אין להביא קרבן, דהוי כמביא חולין לעזרה (רש"י מעילה ב, ב).

ויש שפירשו, שמן התורה מעיקר הדין אין בו מעילה, אלא שבית דין הקדישו את הדם שיצא לנחל קדרון, וממילא יש בו מעילה מדאורייתא (תוס' ותוס' ישנים בשם רבינו חיים; שיטמ"ק מנחות נא, ב), שבית דין הקדישו אותו לבדק הבית, ומועלין בו ככל קדשי בדק הבית, ומה שמבואר בגמ' שמן התורה אין בו מעילה, היינו מצד קדושת הקרבן, שלומדים מגזירת הכתוב שאין בו מעילה בדם [ומוכרים את הדם לגננים, וההקדש נפדה על המעות שהם נותנים כנגדו, או שמתחילה התנו בית דין, שמשעת המכירה ואילך לא יהיה בו קדושה אלא בדמיו] (ע"פ מהרש"א ומהר"י קורקוס מעילה ב, יא, וראה שיה יצחק), ויש שביאר, שאין בית דין מקדישים את הדם, אלא הוא כלול בהקדש כשמקדיש את הקרבן, שכל מקדיש קרבן מקדישו על דעת בית דין, והם התנו שהדם שיצא לנחל קדרון יתקדש בקדושת בדק הבית (אבן האזל שם). ולדעת רבי מאיר ורבי שמעון, ראו בית דין צורך להקדיש את הדם היוצא לנחל קדרון, שהדם אחרי הקרבת הקרבן על אף איסורו היה קל בעיני האנשים ליהנות ממנו, ולכן הקדישו אותו בקדשי בדק הבית ויהיה בו מעילה כדי שיפרשו ממנו, אבל לדעת חכמים לא ראו חכמים צורך להקדיש את הדם, שמחמת איסורו פרשו ממנו (שיח יצחק).

אָמַר עוֹלָא אָמַר קָרָא לְכֶם שְׁלָכֶם יְהֵא, הביאה הגמ' את הדרשות לפי סדר הלימוד בפסוק, ולכך הקדימה הגמ' את דברי עולא לדברי התנאים (מצוד דבש). [ולהלן (ס, א) תבאר הגמ' מדוע הוצרכו שלשה דרשות].